

НИНОК

ОЛЕКСАНДР ДЕМАРЬОВ

НІНОК

РОМАН

2-ГЕ ВИДАННЯ

Київ

УДК 821.161
Д30

Демарьов Олександр

Д30 Нінок : роман. Київ : Видавництво Ліра-К, 2023. 328 с.
ISBN 978-617-520-604-1

«Нінок» — друга, проте не остання книга із циклу романів про життя в сучасній українській провінції. Героїня роману, здобувши університетську освіту, повернулася до рідного села. Чи зможе вона здійснити далекосяжні плани, мрії, залишитися вірною собі? Чи стане їй мужності й снаги реалізувати чималі амбіції? Чи знайде вона щастя? Чи зуміє уникнути помилок своїх батьків? Про все це — у неспішній і водночас захопливій оповіді.

Для широкого кола читачів.

УДК 821.161

ISBN 978-617-520-604-1

© Демарьов О., 2023

© Видавництво Ліра-К, 2023

ЧАСТИНА 1

Розділ перший. Секретарка

I

Ніна лежала в ліжку й чекала, поки бабуся прийде її будити. Приємна прохолода наповнила майже всю спальню, та під ковдрою було тепло й затишно. За вікном лив дощ, краплини залітали до кімнати, розбиваючись об протимоскітну сітку. На підлозі біля вікна утворилася калюжа.

Марно намагатися визначити час за сонцем — небо облягли хмари. Заглядати в телефон не хотілося — он він, аж на столі. Цікаво, котра зараз? Шоста — можна полежати зі спокійною совістю. А якщо сьома? Якби так, то бабуся уже будила б. Тож дівчина знічев'я споглядала листя виноградної лози, що обплела металевий прут за вікном.

Широке листя стало ще зеленішим від дощу, розкрилося й витягнулося. Один листок, найпримітніший, здригався від кожної краплини. Він то просідав, то підстрибував, з гідністю зустрічаючи новий удар із неба. Такий дощ для листочка не проблема. Та коли здіймався вітер, листок розвертався й підставляв спину великим краплинам, що падали з даху. Ці краплі, здавалося, ладні були пробити його. Якби падали наполегливіше й точніше, то розірвали, пошматували б зелену латочку. Однак вітер, відірвав-

ши краплі від шиферу, шпурляв їх на всі боки. Награвшись, ущу-хав, і спокійний ритм дощу відновлювався.

Ніна вистромила ногу з-під легкої ковдри й майже одра-зу сховала її назад. Нічого собі! Нарешті настали прохолодні деньки! Прийшли — і слава богу! Бо від тієї спеки вже діватися було нікуди. Купаєшся — і водночас пітнієш. Та пітніти, то ще таке, — погано, коли голова болить і робити нічого не можеш. Холод завжди кращий за спеку: і в лютий мороз можна зігрі-тися, а от від сонця нікуди не втечеш. Ну, тепер нарешті можна вдихнути на повну. Видно, вночі була гроза...

Та де ж бабуся? Вже мала би прийти. І не станеш кликати — а що, коли зарано? Проте внутрішній годинник підказував, що вже час.

Вона пересилила себе, встала з ліжка, закутавшись у ковдру, взяла зі столу телефон. Знову лягла й лиш тоді глянула, котра година. Пів на восьму! Ой-ой! Треба хутчіш збиратися на роботу!

«Хутчіш»... Цього Ніна Романець страх як не любила. Нащо ця біганина зранку, нащо поспіх? Можна ж неквапом зібратися, випити кави, поглядаючи в телевізор... Але не сьогодні. За го-дину вона має сидіти на робочому місці. А ще голову помити! Думала ж, думала звечора це зробити — і чого, питається, полі-нувалась? А бабуся де? Чому вона таке допустила?

Бігаючи кімнатою, Ніна ще й вступила в калюжу, довелося шукати ганчірку... А як уже кинула ганчірку на підлогу, мусила витирати те місце насухо — не кинеш же просто так. І підвікон-ня ще протерти. Самі лише «мусиш». Гарний початок дня!

Голову мити ніколи, доведеться з немитою йти. Стала пе-ред дзеркалом і взялася розчісуватися. Вона сама вигадала цей спосіб боротися з жирністю волосся. Сто, двісті разів треба про-вести гребінцем — тоді голова здаватиметься чистою. Тим, що вона таке придумала, можна було пишатися, та не тепер. Сяк-так дала раду зачісці й рушила до веранди, обираючи собі взут-тя. Як завжди: три полочки черевиків, а взути нічого. Обрати довелося туфлі, котрі не бояться води, але натирають ноги.

Лиш тепер увійшла до хати бабуся.

— О, вже прокинулася?

Ніна хотіла спершу насваритись, але бабуся мовила з такою любов'ю, що на неї не можна було ображатися.

— Прокинулася, куди ж дітися, — кинула онучка. — Чого ви мене не розбудили?

— Та я щось сама рано встала, та й, думаю, спати далі чи йти поратись? Пробувала заснути, але, мабуть, природа хоче, щоб я трудилася. Щось я забула про те, що в хаті сонько є.

Вона всміхнулася, чекаючи, що і «сонько» відповість тим самим. Та Ніна, все ще орудуючи гребінцем, виглядала геть серйозною.

— Ви хоч би попереджали. Бо, бачите, — вона показала на годинник, що висів на стіні, — тепер запізнююся.

Сказавши це, дівчина розвернулася й пішла в свою кімнату.

— Нічого, не запізнишся, — мовила їй услід бабуся.

І тут же додала:

— Може, тобі кави зробити?

II

Ех! А кави хочеться! Взагалі, якщо постаратися, можна встигнути й кави сьорбнути. Та, коли так подумати, нічого страшного не станеться, якщо трохи запізнитися...

— Ні, не встигну, — взяла себе в руки.

Вона швиденько закинула в сумочку все необхідне, взулася, вийшла на ганок, розкрила парасольку й рушила вперед. Бабуся провела онуку поглядом і, закриваючи двері, махнула перед носом рукою.

— Ох і надушилася!

Правду кажучи, дівчина добре розуміла, що поспішати їй нікуди — її ніхто не контролював аж настільки, щоб доводилось боятися прийти невчасно. Їй треба було просто з'явитися на роботі. Раніше чи пізніше — влітку це не принципово. Поспішала ж тому, що сама собі пообіцяла бути пунктуальною.

Ніна працювала секретаркою в інтернаті. Вряди-годи мріяла про «живу» роботу з дітьми, але загалом їй було зручно за

своїм столом, що стояв перед кабінетом директора. Вона влаштувалася сюди, коли остаточно вирішила не продовжувати навчання. Точніше сказати, її влаштувала на цю роботу мама.

Всі навколо мали власні уявлення щодо її життя, кожен по-своєму бачив її майбутню діяльність. Найважче мамі було змиритися з тим, що найстарша донька полишає Київ — з усіма можливостями й перспективами — та повертається в село. Ніна, на противагу матері, з усіх сил вчепилася в ідею «спокійного життя без міської метушні». А коли мати змирилася, то й сама почала бунтувати — тепер уже проти себе самої. Цілий рік визначалася, що їй треба і де вона мусить бути, та зрештою вирішила, що у Заваллі жити краще.

«Тут, у селі, — природа, тиша й спокій». І хоч Ніна не надто любила гуляти й рідко у вихідні виходила з бабусиної хати, проте навчилася хвалити сільську ідилію, ліси, поля й ставки з приводу й без, — ще й так переконливо, що люди вірили, ніби дівчина й хвилини без природи не проживе.

Інші втікали звідси. З двадцяти з лишком однокласників лише четверо, включно з Ніною, осіли у Калинівському районі. Їй та Колі Семеруню з роботою пощастило. Ніна влаштувалася в інтернат завдяки мамі, бо ту знали й поважали (чи жаліли) у райвідділі освіти, а Коля знайшов роботу вчителя фізкультури в рідній школі. І не випадково — ще до вступу в університет попередній учитель, друг Семеруня-старшого, сказав, що поступиться місцем виключно Кольці. Дві однокласниці знайшли роботу самі. Одна продавала прикраси в єдиному на район ювелірному магазині, друга — видавала кредити в банку.

Часто, крокуючи на роботу, Ніна ловила себе на думці, що нізачо не покинула б це спокійне місце. Для когось нудне, а для неї — спокійне. Кожному своє. Навряд чи хтось назве її місце роботою мрії. Так, тут немає кар'єрного зростання. Так, тут скромна заробітна платня. Попри це, Ніна має те, чого раніше не мала: почуття стабільності й упевненість у тому, що завтра вона прокинеться — і все буде таким самим.

От і тепер, ховаючись під парасолею від надокучливого дощу й підступного вітру, який дув то спереду, то ззаду, Ніна

йшла на роботу без відрази. О, скільки людей на світі не знають, що це за стан! Скільком не пощастило? Мільярду? Двом? Не обов'язково любити те, чим займаєшся, але хочеться ж якось бути у гармонії з собою. Навіщо руйнувати себе, навіщо злитися й ненавидіти? Треба вміти прийняти світ таким, яким він є — і тоді жити просто, легко й радісно.

Дівчині справді було прикро через те, що запізнюється. Вона звикла прокидатися раніше й укладати подумки довгий перелік справ-процедур до того, як вийти з дому. Сьогодні вона цього не встигла — день почався не так, як треба. Що ж, сама винна... Чи не сама?

Хотілося перекинути вину на когось іншого, на іншу, та надто очевидним був цей хід, аби повірити у нього й ним скористатися. Довелося заспокоїтися й мовчки радіти життю. Так, сьогодні це зробити важче, ніж зазвичай — бо життя випробовує. Та, наперекір йому, треба цей день полюбити. Сьогодні точно станеться щось приємне!

Замріявшись, Ніна вступила в калюжу. Це суттєво остудило її запал і добряче притлумило намір радіти життю. Вона навіть вилаялася вголос. Та чим ближче підходила до школи-інтернату, до місця, де її знають завжди всміхненою, оптимістично налаштованою, тим упевненішою ставала хода.

III

У Калинівському інтернаті навчалось трохи більше як пів сотні учнів. Деякі тут і жили: сироти, напівсироти, або й ті, кого просто віддали на виховання і забули чи не схотіли забрати. Решта ходили сюди як до звичайної школи.

Великий чотириповерховий центральний корпус вміщав власне школу, так званий адміністративний відділ та просторий спортзал. Поруч стояла вибілена одноповерхова їдальня, навпроти неї — майстерня. За їдальнею знаходився туалет для учнів — вчительський-бо, як годиться, був у школі. Дитяча

вбиральня у приміщенні теж була, навіть дві, проте з приходом весни їх зачиняли — аж до осінніх заморозків.

Чотириповерхова будівля інтернату в містечку з п'ятьма дев'ятиповерхівками — це солідно! Взагалі, це була найбільша школа району. І навіщо, питається, таку велику будівлю віддали під інтернат? Невже так багато сиріт і малозабезпечених? Утім, підрахувати всі малозабезпечені сім'ї району — справа аж надто невдячна, тож подібні запитання мало в кого виникали. Та й кому вона треба — зайва морока?

Інтернат звели ще у шістдесятих роках. Гроші на будівництво виділив машинобудівний завод, той, що зараз зупинився остаточно. Колись, у свої найкращі роки, підприємство розвивало весь район, якого раніше просто не існувало. Поява промисловості в околиці далася взнаки з першої робочої зміни: селяни покидали плуги й лопати і пішли працювати на завод. Хто ж захоче горбатитися на полі зранку до ночі, коли з'явилася можливість заробляти гроші по-людськи: в теплі й по вісім годин на добу? По вісім! Це казка для селянина.

Описати долю заводу — то окрема робота. Досить сказати, що, коли зупинили виробництво, доволі швидко він став потрібним. Того самого ранку, коли Ніна Романець крізь сльоту пробиралася до роботи, хтось уже повертався з «нічної зміни», несучи на спині мішок із металобрухтом. Завод розтягували дрібними порціями, не поспішаючи. Хто мав більше влади й грошей — перший узяв найцінніше. Далі, за ієрархією, увірвали свої шматки дрібніші службовці й інші «зацікавлені сторони». Зрештою черга дійшла до простого невибагливого люду, котрому й металобрухт красти — чим не робота. Ну, а оскільки завод був справжнім гігантом, то й заробітку поки вистачало всім охочим.

Калинівський машинобудівний безславно конав. У нього відібрали право на героїчну смерть, та один подвиг за своє коротке життя він таки здійснив. Підприємство побудувало місто — з усіма його житловими будинками, лікарнями, стадіонами, школами й адміністративними наростами. Зокрема й школу-інтернат.

Перед головним корпусом інтернату зеленіло подвір'я. Сказати, що воно занедбане — те саме, що промовчати. Архітектор,

проектуючи території, планував так: подвір'я буде вміщувати і дитячий майданчик, і бесідки-альтанки, і липову алею — куди ж без неї! — і, наостанок, місце для проведення урочистих лінійок та інших зібрань. Може, раніше тут проводили зібрання, може й діти гралися, ховаючись у тіні високих лип. Ніна працювала в інтернаті рік, але ніяких зборів для учнів її директорка не проводила, а вільний час вихованці гаяли на стадіоні або біля закинutoї поліклініки. На обгородженому дірвавою металевою сіткою стадіоні можна було грати у футбол, а в колишній поліклініці — курити, пити й усяке інше. Ці два місця були неабияк популярні серед усіх шістдесяти п'яти учнів, які пропадали тут цілий теплий сезон. У школі, частіше в спальнях, діти зимували. Подвір'я, задумане як культурний, громадський простір, стояло безглуздо пустою, підставляючи порослий бур'янами «плац» дощеві.

IV

Біля дверей головного корпусу красувалося металеве відро з брудною водою і ганчіркою — то технічка поставила, щоб кожен мив взуття, перш ніж вступити в її володіння. Цілу осінь і ранню весну технічка не забуває ставити відро перед входом у школу. І майже ніколи ніхто не витирає старою ганчіркою взуття: діти — бо так заведено, співробітники — бо гидують. Розносять болото по школі, даючи прибиральниці роботу.

Ніна, навіть не глянувши на те відро, зайшла в корпус. Всередині тихо — канікули, уроків немає. Вихованці, котрі тут вимушені жити, ще або не прокинулися, або вже пішли по своїх справах у місто. Вчителі у відпустках, відпочивають. Це тільки вона повинна сидіти біля телефону й чекати, поки зателефонують з райво чи директорка скаже щось зробити. Якщо ніхто не телефонує — все одно мусиш сидіти й переносити писані від руки папери у комп'ютер. Елетронна документація! Електронне урядування!

Влаштовуючись на цю роботу, Ніна чекала зовсім іншого. До першого робочого дня їй здавалося, що в інтернаті вирує життя, що кожен працівник тут мусить бути педагогом, вирі-

шувати день за днем життєві задачі. Секретарська ж робота, як уявляла собі Ніна, — це лише маленька частинка її обов'язків.

Після місяця роботи в інтернаті дівчині здавалося, що вона тут щонайменше три роки. З жодною дитиною вона не говорила — часу не мала. Зате директорка щедро завалила її роботою. Для початку треба було розібратися з системою документації, бо насправді ніякої системи не існувало. Новенькій показали архів — вона вжахнулася. Усю ту купу інформації з паперів, що припадали пилом в архіві, вона мала «втиснути» в старенький немічний комп'ютер. Педагоги — переважно немолоді жінки, — побачивши, що Ніна швидко друкує, підкинули роботи зі свого боку: набирати й редагувати, а подекуди — доопрацьовувати навчальні плани. Секретарка спочатку бралася за все: хотіла якнайкраще показати себе, заслужити репутацію самовідданої працівниці.

Через пів року вона мала авторитет, та тільки не той, який збиралася здобути. Інші сприймали її як гвинтик у машині, причому всі розуміли, що машина поламана. Коли Ніна сама збагнула, що на неї звальюють купу зайвої роботи, вона обурилася, захворіла і два тижні просиділа на лікарняному. Повернулася зовсім іншою. Тоді вона навчилася говорити «ні». І — чудо! — одразу відчула, що її поважають. Колеги почали зважати на її думку, у неї запитували поради. Чим рішучіше вона відмовляла, чим нахабніше поводитися, тим шанобливіше отримувала ставлення. Навіть директорка побачила, що її секретарка «виросла», й відтоді називала її «своєю помічницею». Ніну це тішило, вона вважала, що чогось добилася. Добилася сама, без чиєїсь допомоги!

Та минув рік. Крім статусу «помічниці директорки» секретарка нічого не мала. А самого статусу, хай навіть такого поважного, їй було замало. Вона навчилася працювати так, щоб витратити на роботу не більше трьох годин на день. Окрім прямих обов'язків вона нічого на себе не перебирала, ні за що більше не бралася. Любила теревенити з учительками.

Були моменти, коли тяга до педагогіки прокидалася в ній, і тоді посеред робочого дня виловлювала якогось учня, розпитувала про проблеми, про почуття і мрії. Все-таки вчилася на психолога: їй хотілося «копатися» в чужих головах. Не мала

практики, не знала, як це правильно робити, але жага до вивчення чужої свідомості нікуди не поділася. Проте діти не піддавалися її потугам налаштувати зв'язок і поглядали скося, а то й просто проходили повз.

Виконавши той мінімум завдань на день, котрі перед нею стояли, дівчина читала. Пристрастю до читання дивувала всіх довкола. Колеги вважали її дуже розумною, вона себе також. То нічого, що книжки читала простакуваті, практично зовсім позбавлені того, що могло її справді поставити вище оточення. «Ковтала» белетристику і отримувала задоволення. За день могла книжку прочитати! Але ж крім неї ніхто там і брошурки до рук не брав, якщо «не по роботі»!

Цього червневого ранку Ніна Романець принесла в сумочці книжку Вербера. Збиралася взятися за неї ще до обіду. Зайшла у свою комірчину і одразу ж подивилася на двері до кабінету директорки — зачинено. Добре. І ще краще буде, якщо та взагалі не прийде. Тоді Ніну ніхто не відволікатиме.

Секретарка ввімкнула комп'ютер і, поки він запускався, встигла поставити розкрити парасолу в кутку, перевзутися, дістати речі з сумки, набрати води в чайник і навіть дочекатися, щоб вода закипіла. Стара службова техніка нікуди не годилася. Зазвичай Ніна приносила свій ноутбук, але сьогодні забула — і добре, бо він би намок під дощем. Заливши чайний пакетик окропом, сіла за стіл, що стояв ледь не посеред приймальні. Її робоче місце було організоване зовсім не за правилами техніки безпеки. Вікно виходило на північ, тому сонце в приміщення не зазірало. Але й те світло, що потрапляло сюди, не доходило до поверхні столу: секретарка сиділа обличчям до дверей, а спиною до вікна. До монітора схилялася лампа, та й вона не виправляла ситуацію: очі втомлювалися від неприродного світла. Доводилося мружитися весь день. Ніна, коли не мусила сидіти саме перед монітором, поверталася якимсь боком до вікна. В холодну пору року, в малосонячні місяці в кабінеті було ще й холодно. І якщо взимку можна притулитися хоча б до ледь-ледь, але все ж теплої батареї і загорнутися в плед, то влітку виглядало б дивним уми-

кати обігрівач або кутатися в ковдру. Виявилось, що зараз у кабінеті навіть холодніше, ніж на вулиці. До того ж темно.

Сьорбаючи чай, самотня працівниця розгорнула записник і знайшла сторінку, на якій учора записала найважливіші завдання для себе. Ті завдання зовсім не здавалися їй складними, тому не поспішала здихатися їх. Випила ще чаю, погуляла по школі, звісно, щоразу замикаючи приймальню на ключ, потеревенила в їдальні з жінками, котрі готували обід для кількох вихованців. Лише потім секретарка, надавши обличчю заклопотаного виразу, взялася до виконання обов'язків.

Усе зробила швидко, ні на мить не запізнившись на обідню перерву. Втім, Ніна добре знала, що ніякої фіксованої обідньої перерви не має — вона може відпочивати коли хоче і скільки хоче. Головне, щоби робота була виконана. Проте давно вирішила для себе, що коли її ніхто не контролює, то вона сама себе контролюватиме. І якщо сказала собі до обіду не вставати, то так і буде.

От її батькам здавалося, що вона ледача. В дитинстві часто це чула, як виросла — відчувала. Та це неправда, Ніна не ледача. Так, вона може довго не братися до роботи, відкладати її, але почавши — робить старанно й до кінця. Шкода, що батьки не бачать її тут, поки вона трудиться. Яюсь мати навідалася, але донька в ту мить саме базікала за чашкою кави з колегою. Іншого разу мати прийшла з батьком в той день, коли Ніна не виспалася і більше позіхала, ніж говорила. І бабуся провідувала, і теж не побачила, що з онучки піт річкою тече. «А чого ви чекали? — захищалася дівчина. — У мене не така робота, де треба пітніти». Це правда, не така робота. Та й Ніна не ледача, що б там хто не казав чи думав! І в директорки претензій до роботи помічниці не було, а це — головний аргумент.

Попоївши, Ніна сиділа біля вікна, силуячись зануритися в сюжет книжки. Замість вдумливого читання проганяла подалі думку, яка не давала зосередитися. Думка ця вабила простотою і доречністю. «Час іти додому». На годиннику трохи за першу годину дня, а вся робота — виконана. Директорки немає і, здається, вже не буде. Погода така, що хоч убийся — настрої працювати не з'явиться. Вона записала у блокнот кілька за-